Govor visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti Ujedinjenih naroda

Gospodine predsjedniče, Vaše ekselencije, dame i gospodo,

Dozvolite mi da se na početku prvo zahvalim svim članovima Vijeća sigurnosti za stalnu potporu i pozornost koju posvećujete Bosni i Hercegovini.

Pitanje Bosne i Hercegovine na svu sreću nema one hitne sigurnosne dimenzije kojima se odlikuju druga pitanja kojima se bavite u ovoj uzvišenoj instituciji. Ali, siguran sam da ćete se složiti sa mnom da ono što se događa sa Bosnom i Hercegovinom ima značaja daleko izvan njezinih granica.

Bosna i Hercegovina je zemlja koja je na toliko mnogo načina postala simbol našeg zajedničkog opredjeljenja i težnje za integriranim europskim kontinentom, koji počiva na trajnom miru, stabilnosti, prosperitetu i toleranciji.

Dok nastojimo ostvariti tu viziju, trebamo se svakako ponositi napretkom koji je načinjen u Bosni i Hercegovini nakon tragičnih ratova iz 90-tih godina. Ali isto tako, moramo shvatiti da posao još nije završen i da je naš angažman i dalje od suštinskog značenja ako želimo sačuvati napredak koji je načinjen do sada i graditi dalje na njemu da bismo postigli naš zajednički cilj.

U proteklih šest mjeseci nakon mog zadnjeg izvješća, moram vas sa žaljenjem izvijestiti, bosanskohercegovački lideri i dalje ne ispunjavaju svoje obveze prema građanima ove zemlje i da ne ispunjavaju vrlo ograničena očekivanja međunarodne zajednice. Kao rezultat toga, ova zemlja je još više zaostala za svojim susjedima u regionu.

Srbija i Kosovo normaliziraju svoje odnose nakon povijesnog dogovora postignutog uz posredovanje šefice službe za vanjske poslove Europske unije, baronese Ashton, a Srbija je izgleda pred samim otvaranjem pristupnih pregovora sa EU. Hrvatska je sada samo sedam tjedana daleko od punog članstva, i ona je svijetli primjer drugima u regionu što se sve može postići ako se uvedu promjene putem reformi. Napredak Crne Gore je također impresivan.

Region ide dalje, a Bosna i Hercegovina će za sedam tjedana imati tisuću kilometara zajedničke granice sa EU.

Region ide dalje. Nažalost, Bosna i Hercegovina u međuvremenu stagnira.

Iz godine u godinu, njezini politički lideri donose nova razočaranja jer ni dalje ne uspijevaju postići zdrave kompromise koji su potrebni za ispunjavanje uvjeta euro-atlantske integracije, niti da se uhvate u koštac sa vrlo ozbiljnim ekonomskim i socijalnim izazovima sa kojima se ova zemlja suočava. A sve to unatoč vrlo darežljivom, progresivnom i ojačanom angažmanu EU na terenu, a ja bih želio posebno spomenuti neumorne aktivnosti posebnog predstavnika EU Petera Sorensena.

Tužna stvarnost bosanskohercegovačke politike ponovno je izašla na vidjelo u travnju kada lideri ove zemlje nisu uspjeli postignuti dogovor o provedbi ključne presude Europskog suda za ljudska prava, što bi deblokiralo narednu fazu u procesu integracije u EU.

Glede toga, ja bih volio upitati političke lidere: što bi trebalo da je lakše riješiti – provedbu presude “Sejdić-Finci” ili povijesno pitanje Srbije i Kosova?

Slična dinamika je bila na sceni i prije dvije godine glede aspiracija ove zemlje za članstvo u NATO-u, gdje je postignuto malo stvarnog napretka u knjiženju vojne imovine na ime države, što je bio uvjet da se deblokira pristup ove zemlje u

Akcijski plan za članstvo u Savezu.

Oba zadatka su jednostavna, prosta, i traže male ili nikakve materijalne troškove i mogu se ostvariti u roku od nekoliko dana uz minimum političke hrabrosti i uz razumijevanje da je postizanje zdravih kompromisa putem političkog dijaloga situacija u kojoj svi sudionici pobjeđuju.

A ipak vođenje politike nultog zbira neumorno se nastavlja iz godine u godinu.

Gospodine predsjedniče, Vaše ekselencije, dame i gospodo, ovaj pristup se mora mijenjati, i to odmah ukoliko ne želimo izgubiti narednih šesnaest mjeseci u neproduktivnim izbornim kampanjama.

Prije nego dam pregled osnovnih političkih događaja iz proteklih šest mjeseci iz perspektive svoga mandata, htio bih nedvosmisleno pojasniti da je osnovni razlog zašto ova zemlja i dalje zaostaje za svojim susjedima činjenica da izabrani zvaničnici i političke stranke i dalje stavljaju sopstvene uske osobne i stranačke političke interese prije interesa građana i zemlje kao cjeline.

Činjenica da se privlačna snaga europskog i euro-atlantskog integracijskog procesa nije do sada pokazala dovoljno jakom da se ovo prevaziđe treba biti razlog za zabrinutost svih nas, kao i za ozbiljno razmišljanje o elementima naše jedinstvene strategije kako krenuti naprijed.

***

Po pitanju razvoja političke situacije u posljednjih šest mjeseci, događajima je dominirala sve dublja politička i ustavna kriza u Federaciji, povezana sa formiranjem nove parlamentarne većine u tom entitetu.

Unatoč toj većini, nova koalicija, koja ima jasno i legitimno pravo da traži rekonstrukciju vlade, nije bila u mogućnosti

smijeniti postojeću vladu pošto su neke stranke iskoristile ustavne mehanizme blokiranja, koji su stvoreni sa namjerom da zaštite prava konstitutivnih naroda, da blokira provođenje izglasavanja nepovjerenja. Kriza je dalje usložnjena činjenicom da institucija koja ima nadležnost da rješava takve blokade, Vijeće Ustavnog suda za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa, ne funkcionira zbog neuspjeha nadležnih tijela vlasti da imenuju suce na upražnjena mjesta u ovom Vijeću već četiri i pol godine.

I kao da ovakvi događaji nisu dovoljno ozbiljno odvlačili pozornost od gorućih teškoća sa kojima se suočavaju vlasti u Federaciji, predsjednik Federacije je uhićen 26. travnja i zadržan u pritvoru.

Lagana i neometana rekonstrukcija Vlade Republike Srpske u ožujku ove godine predstavlja jak kontrast situaciji u Federaciji. Vladajuća koalicija u Republici Srpskoj je izabrala novu premijerku i zamijenila određeni broj ministara, naizgled kao odgovor pogoršanoj ekonomskoj situaciji, uključivši i štrajkove u javnom sektoru. Za razliku od Vlade Federacije Vlada RS-a je nastavila redovite sjednice dok pokušava riješiti mnoge ekonomske i društvene izazove sa kojima se suočava.

Međutim, sa stanovišta mandata koji mi je dat Daytonskim mirovnim sporazumom, a koji je potvrđen u uzastopnim Rezolucijama Vijeća sigurnosti, ja sam i dalje duboko zabrinut oko suštinskih osporavanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta države Bosne i Hercegovine od strane nekih predstavnika Republike Srpske, uključivši entitetskog predsjednika Dodika.

Prije šest mjeseci sam ukazao da pitanje sve jačeg zagovaranja raspada Bosne i Hercegovine od strane zvaničnika RS-a zaslužuje posebnu pozornost međunarodne zajednice. Moja procjena ovog pitanja se nije promijenila. Izjave date kao i aktivnosti poduzete tijekom izvještajnog perioda, a koje su

pobrojane u mom izvješću, po mom mišljenju predstavljaju nastavak ove zabrinjavajuće politike.

Upravo je prošlog mjeseca, a onda još jednom prije par dana, predsjednik RS-a izjavio da Bosna i Hercegovina "nema apsolutno nikakve šanse da preživi" te je opisao Bosnu i Hercegovinu kao "paćenika na izdisaju kojemu međunarodna zajednica još dobacuje kisik tvrdeći da on mora da preživi." To je samo jedna od mnogih takvih izjava citiranih u mom izvješću, a takve izjave su se nastavile nakon isteka izvještajnog perioda. I kao što je to simbolično za retrogradnu politiku koja i dalje preovladava, i dalje su se nastavile izjave u kojima se negira genocid počinjen u Srebrenici.

Kao velika suprotnost tome, srbijanski predsjednik Tomislav Nikolić i premijer Dačić i zamjenik premijera Aleksandar Vučić su zadnjih nekoliko tjedana, izražavajući osjećanja beogradskih vlasti, pokazali onu vrstu političkog liderstva koja je dostojna najviše pohvale. Kada se predsjednik Nikolić izrijekom ispričao za Srebrenicu i druge ratne zločine koje su pojedinci počinili u ime srbijanske države ili naroda on je uistinu učinio hrabar korak prema regionalnom pomirenju koji, ukoliko se nastavi, može otvoriti put daljim poboljšanjima odnosa između Sarajeva i Beograda.

Također vrijedi napomenuti da se, na inicijativu Turske, danas održava sastanak predsjednika Srbije, Bosne i Hercegovine i Turske. Ministar vanjskih poslova Ahmet Davutoglu je prošlog tjedna osobno došao u Sarajevo kako bi pripremio ovaj povijesni sastanak. Njegovi napori su iznimno važni, ne samo za regionalnu suradnju, nego i za pomirenje u regiji, i, naravno, ja potpuno podržavam njegove napore.

Općenito, i dalje sam zabrinut zbog prakse nepoštivanja vladavine prava koja je posebice prisutna tijekom proteklih nekoliko godina, i to ne samo u Federaciji BiH. Iz tog razloga sam u posebnom izvješću izvijestio Upravni odbor Vijeća za

provedbu mira o situaciji u oblasti vladavine prava.

Dosadašnji neuspjeh lokalnih institucija da provedu Odluku Ustavnog suda BiH iz studenog 2013. godine o izbornom sustavu u Mostaru je dobar primjer i predstavlja kršenje odredbi Mirovnog sporazuma kojima se kaže da će odluke Suda biti „konačne i obvezujuće“. Zbog toga, građani Mostara nisu mogli izaći na lokane izbore 2012. godine. Dvije najveće stranke u Mostaru snose glavni dio odgovornosti za nepostizanje dogovora i očekujem da ove dvije stranke počnu postizati kompromise.

Možda i ne iznenađuje činjenica, uzimajući u obzir sveukupnu klimu, da organi vlasti BiH još jednom nisu postigli konkretan uspjeh u ispunjavanju preostalih ciljeva koje je Upravni odbor Vijeća za provedbu mira definirao kao preduvjete za zatvaranje OHR-a.

Dame i gospodo, ipak nisu sve vijesti loše, a već sam spomenuo neke pozitivne aspekte u Republici Srpskoj. Državno Vijeće ministara, u okviru kojeg je došlo do stranačke reorganizacije tijekom studenog 2012. godine, redovito se sastaje. Državni proračun za 2013. godinu je usvojen na vrijeme, prvi put nakon dvije godine. No, općenito, državna koalicija do sada nije bila u mogućnosti osigurati prijeko potreban napredak u zakonodavnoj oblasti.

***

Stabilna sigurnosna situacija je polazište za sve drugo i svojim kontinuiranim prisustvom Misije Europske unije i NATO-a u Bosni i Hercegovini su nastavile pružati uvjerenja građanima da je situacija u BiH i dalje sigurna unatoč teškoj političkoj situaciji i u vrijeme kada su neki političari na visokim funkcijama neprekidno i otvoreno dovodili u pitanje budućnost ove zemlje. Prije nego što u studenom ponovno razmotrite situaciju, želio bih iskoristiti ovu priliku da izrazim svoje duboko uvjerenje da njihovo prisustvo, prisustvo EUFOR-a u BiH, u sukladnosti s njegovim postojećim mandatom, ima

suštinsko značenje za pružanje potpore naporima koje međunarodna zajednica trenutačno provodi, kao i za moju sposobnost da ispunim svoj civilni mandat.

***

Gospodine predsjedniče, vaše ekselencije, dame i gospodo,

Bosanskohercegovački politički lideri i stranke koje predstavljaju suočavaju se s izborom koji je svakim danom sve jasniji.

Više ne može biti izgovora i nigdje se više ne mogu sakriti od svoje odgovornosti. Izbor je jednostavan. Oni mogu zajedno uspjeti ili zajednički doživjeti neuspjeh.

Sve ih poznajem, znam da mogu puno bolje, i pozivam ih s ove najuvaženije govornice da pokažu hrabrost i konačno postignu zdrave kompromise koji će omogućiti Bosni i Hercegovini da ostvari napredak.

S naše strane, moramo nastaviti pružati pomoć onima u Bosni i Hercegovini koji žele napredak zemlje, dok istodobno moramo zauzeti čvrst stav protiv svih onih koji žele ponovno otvoriti stare rane. Bosna i Hercegovina može napredovati samo ukoliko bude gledala u budućnost, a ne u prošlost.

Nadam se da ćemo, kada vam za šest mjeseci opet budem podnosio izvješće, moći očekivati 2014. kao godinu punu napretka, a ne godinu produbljivanje krize.

Bosni i Hercegovini je potrebna neprekidna pozornost međunarodne zajednice, ali nam je također potrebno strpljenje i dugoročan pristup. Nove generacije dolaze i spremne su angažirati se za dobrobit ove prekrasne zemlje.

Hvala.